

Ændrede talevilkår – bedre interviews

Af Jacob Grønholt-Pedersen

Artiklen er en historisk sammenlignende analyse af ændringer i politikeres talevilkår i medieinterviews fra Anker Jørgensens statsministertid til Poul Nyrup Rasmussens. I dette tidsrum har danske mediebrugere været vidne til, at forholdet mellem journalist og politiker har ændret sig. Ændringen har medført et paradoks, som hverken politikere, journalister eller mediebrugere kan ignorere: På den ene side har vi billedet af moderne politik, styret af kyniske kommunikationseksperter. På den anden side har vi billedet af, at det er medierne, der har overtaget magten, idet journalisten i stigende grad indgår som en ligeværdig samtalepartner i interviews og kan fremsætte synspunkter og argumentere imod politikerne. Denne analyse afliver myten om den aggressive og sensationssogende journalist og påviser, at ændringen i politikernes talevilkår faktisk har betydet bedre svar og mere interessante interviews for seeren.

Op igennem 1990'erne og ind i det ny årtusind er politisk journalistik og politisk kommunikation blevet mere aktuelt end nogensinde før. I 1993 blev der sat en milepæl i dansk politik. Der var gået fem år siden DR's tv-monopol var blevet ophævet – et monopolbrud, der i Danmark betød begyndelsen på en ny tilgang til politik, hvor det mere gjaldt om at skabe en historie og i mindre grad om at formidle den politiske dagsorden (Hjarvad, 1995). Som den første ansatte daværende statsminister, Poul Nyrup Rasmussen, i 1993 en personlig pressechef og introducerede dermed begrebet spindoktor i Danmark.

Denne begivenhed blev fulgt op af en række vigtige hændelser, som skulle blive centrale for politisk journalistik og for det politiske liv i almindelighed. I 1996 stemte et stort set enigt Folketing for en firdobling af partistøtten, hvilket åbnede for en radikal ændring af det danske partisystem (Krogh, 1998), hvor partierne i højere grad opnåede økonomisk uafhængighed fra deres politiske bagland. Ved Folketingsvalget i 1998 var massemedierne stærkt medvirkende til, at Poul Nyrup Rasmussen og Uffe Ellemann-Jensen blev hovedpersoner i, hvad der blev døbt "præsidentvalgekampen". Danmark havde indtil da ikke været vidne til en så ensidig fokusering: Det der skulle have været en valgkamp mellem en bred vifte af opstillede partier og folketingskandidater, men i medierne tog sig ud som en kamp mellem to politiske personligheder. Ved fol-

ketingsvalget i 2001 blev Danmark så vidne til, at Anders Fogh Rasmussen og hans parti Venstre med succes gennemførte en nøje planlagt og hidtil uset kampagnestrategi efter britisk og amerikansk mønster. Og endelig i efteråret 2004 – som en reaktion på den hurtige og markante ændring i dansk politisk journalistik og politisk kommunikation – strømmede danskerne i biografen til årets danske film *Kongekabale* og fik et ganske vist fiktivt, men overbevisende billede af et dramatisk og kynisk magtspil på Christiansborg, hvor politikere og journalister indgår i et kompliceret samspil om dagsordenen i dansk politik og i det danske mediebillede.

Kampen om kommunikationen

Det, vi har været vidne til, er, at forholdet mellem journalist og politiker har ændret sig. Men udviklingen er ikke entydig. På den ene side kan det se ud, som om medierne har overtaget magten, hvilket en vittighedstegning¹ af Bo Bojesen illustrerer: I et tv-studie sidder en journalist tilbagelænet i en stol med hænderne over maven og et tilfreds smil på læben, mens to teknikere er ved at bære en knockoutet politiker ud af studiet:

“Det var en succes! Han fik ikke indført et eneste ord”.

Tegningen er ganske vist fra 1989, men stadig aktuell, når det gælder manges opfattelse af mediernes styring af samfundsdebatten.

Medierne indtager i dag en betydelig rolle i samfundet – de udgør så at sige selve det offentlige rum – og den politiske journalistik er en uomgængelig aktør i den demokratiske beslutningsproces. I modsætning til tidligere har journalisten i dag tilmed en betydelig indflydelse på *indholdet* af den demokratiske samtale. Fra blot at agere ‘mikrofonholdere’ er det i dag journalistens naturlige ret at bruge en politikers udtalelser i et interview i en sammenhæng, han/hun selv finder formålstjenlig – til at *skabe* en historie. I medieinterviewet, som nærværende undersøgelse beskæftiger sig med, har forholdet mellem journalist og politiker ændret sig. Journalistens neutralitet er på retur (Femø Nielsen, 2001). Intervieweren indgår i stigende grad som en ligeværdig samtalepartner, der også kan fremsætte synspunkter, og som kan argumentere imod politikerne. Hvor opgaven før var at lokke information fra politikerne af hensyn til publikum, bliver det nu relevant at bedømme den.

På den anden side har vi et billede af moderne politik som styret af kyniske kommunikationseksperter. Det politiske system har lagt afstand til den traditionelle partistruktur og dermed til folket, hvilket kan bringe demokratiet i dets bogstavelige betydning i fare. Langt hen ad vejen accepterer politikere, at journalisterne spiller en central rolle i den demokratiske beslutningsproces, men som modtræk har de specialiseret sig i at kommunikere med journalisterne.

Dermed er scenen tilsyneladende sat til et opgør mellem på den ene side aggressive journalister, der kun er ude på at afsløre politikerne i deres formodede løgne, og på den anden side kyniske politikere, der nøje tilrettelægger alle offentlige optrædener og undviger alle ubehagelige spørgsmål. Et opgør, hvor samtalen er rykket i baggrunden, og hvor politikerne ikke er alene om magten, men må dele den med journalister og kommunikationseksperter. Det er denne problemstilling, der er udgangspunkt for nærværende undersøgelse.

Styrer Ronald Reagan?

Ideen til denne undersøgelse udsprang af en stor amerikansk undersøgelse, som sammenligner de spørgsmål, der blev stillet til præsident Dwight Eisenhower og præsident Ronald Reagan på pres-

sekonferencer i henholdsvis 1950’erne og 1980’erne (Clayman & Heritage, 2002). Resultatet viste, at journalisterne havde opnået større kompleksitet i design af spørgsmålene, hvilket gav mulighed for i større omfang at styre de svar, præsident Reagan gav, samt at der var større aggressivitet i spørgsmålene til Reagan:

(...) journalists were substantially less deferential and more adversarial in their treatment of Reagan than they were of Eisenhower. This shift is manifest in the tendency for journalists to exercise greater initiative and to be more direct, assertive, and hostile in the design of their questions. (...) The pattern of findings suggests the possibility of an evolutionary process by which questions have become more adversarial over time. (Clayman & Heritage, 2002)

Både politikerens og journalistens arbejdsvilkår har altså forandret sig, og undersøgelsen peger i to retninger. På den ene side er deres “undersøgelse opmuntrende, fordi den vidner om bedre arbejdsvilkår for pressen. Undersøgelsen kan også virke meget forstemmende, fordi den interviewede har fået ringere talevilkår” (Femø Nielsen, 2001).

Fordi politikere er underlagt de talevilkår, som de får i interviews, har de ikke mulighed for selv at strukturere, hvad de siger offentligt. Det vil sige, at de nødvendigvis må udforme deres budskaber som svar på spørgsmål. Det kan blive problematisk, hvis denne begrænsning giver sig udslag i, at politikere ikke får mulighed for at ytre sig om det, der er deres opgave at udtale sig om offentligt. Denne problemstilling er en af præmisserne for min undersøgelse. Både journalister og politikere bør kunne kigge hinanden i kortene og lade deres arbejde i højere grad være til offentlig diskussion, og nærværende undersøgelse skal ses som et led i denne diskussion. Målet må være bedre arbejdsvilkår for pressen og rimelige talevilkår for den interviewede.

Fra Anker Jørgensen til Poul Nyrup

Inspireret af den amerikanske undersøgelse har jeg forsøgt i en sammenlignende historisk analyse at kaste lys over, hvordan talevilkårene har ændret sig på mikroniveau igennem de sidste 20-25 år for henholdsvis journalister og politikere i Danmark. Jeg analyserer fire medieinterviews – nærmere bestemt de spørgeprogrammer, der fulgte efter So-

cialdemokratiets præsentationsprogram på DR i dagene op til folketingsvalgene i 1979, 1981, 1998 og 2001, hvor henholdsvis Anker Jørgensen og Poul Nyrup Rasmussen var regerende statsminister:

1. "Socialdemokratiets valgudsendelse: spørgerunde", 18. oktober 1979. Vært/ordstyrer: Poul Jørgensen. Journalister/interviewere: Mette Fugl og Hans Dam. Politikere: Anker Jørgensen, Ritt Bjerregaard og Knud Heinesen.
2. "Socialdemokratiets valgudsendelse: spørgerunde", 3. december 1981. Vært/ordstyrer: Poul Jørgensen. Journalister/interviewere: Mette Fugl og Bent Stuckert. Politikere: Anker Jørgensen, Birte Weiss og Svend Jakobsen.
3. "Gi' et svar: Socialdemokratiet", 6. marts 1998. Vært: Morten Løkkegård. Journalist/interviewer: Bent Stuckert. Politikere: Poul Nyrup Rasmussen og Karen Jespersen. Publikum i salen med mulighed for at stille spørgsmål.
4. "Krydsild: Socialdemokratiet", 15. november 2001. Vært/journalist/interviewer: Steffen Kretz. Politikere: Poul Nyrup Rasmussen og Ritt Bjerregaard.

I den sammenlignende analyse behandles de to interviews fra 1979 og 1981 sammen, dvs. som værende fra samme periode, og de to interviews fra 1998 og 2001 sammen. Fordi journalisternes erklærede arbejdsopgave er uforandret, og fordi politikernes hensigt og ideologiske grundlag er det samme, er netop disse data specielt velegnede til en historisk sammenligning.

Konkret handler undersøgelsen om ændringer i *turtagningen*, dvs. i regler og normer for, hvordan de interagerende skiftes til at tale, og hvordan de interaktionelt forhandler om taleture. Den konstituerende og helt banale turtagningsregel for medieinterviews går ud på, at journalisten skal stille spørgsmål, og politikerens skal producere svar. Ofte er turskift mellem journalist og politiker dog ikke så uproblematisk, som dette format lægger op til, og det er nogle af disse problematiske turskift, der er genstandsfeltet i undersøgelsen.

Inden analysen

Partiernes præsentationsprogrammer anses som et vigtigt element i en retfærdig og demokratisk valgkamp, hvor alle de opstillede partier bliver hørt.

Ultimativt er programmerne med til at konstituere demokratiet i Danmark, og det stiller krav til både journalister og politikere. Formålet med spørgerunderne er ifølge Danmarks Radios valgregler kort og godt at "belyse partiernes synspunkter". Det bør derfor ikke være journalisternes hensigt at knække politikerne og få indrømmelser ud af dem, men at presse dem (stiltfærdigt) til at argumentere bedre, så publikum får nogle bedre svar.

I de følgende analyseeksempler anvendes konversationsanalysen (eng.: Conversation Analysis), som blev grundlagt i USA i de tidlige 60'ere af sociologen Harvey Sacks og videreført af primært Gail Jefferson og Emanuel Schegloff. Metoden udspringer af en sociologisk og sprogvidenskabelig tradition i USA og er udviklet inden for etnometodologien med henblik på at analysere naturligt forekommende samtaler. Det er en tekstnær metode, der analyserer sociale handlinger på mikroniveau, dvs. spillet mellem mennesker og talehandlinger i samtalen. Jeg går ud fra konkrete hændelser i data og forsøger at finde mønstre, orden og regelmæssigheder, og i overensstemmelse med konversationsanalysen arbejder jeg ud fra en forestilling om, at man igennem mikroanalysens specifikke observationer kan udlede generelle tendenser.

Min undersøgelse tager fat på tre overordnede kategorier, der skal belyse ændringer i deltagerens adfærd, hvad angår turtagning. Undersøgelsen behandler:

- (1) Ændring af adfærd i tilfælde, hvor journalisten indleder en taletur, mens politikerens fortsætter sin hidtidige taletur. Altså sekvenser, hvor der er en form for uoverensstemmelse mellem journalist og politiker om, hvorvidt politikerens svartur er afsluttet. En sammenligning af disse sekvenser viser nogle helt grundlæggende forskelle i forholdet mellem journalist og politiker i henholdsvis 1979/1981 og 1998/2001.
- (2) Gruppen af sekvenser, der viser forskellige måder eller teknikker, journalisten har udviklet fra 79/81 til 98/01 til at vinde taleturen. Vi skal se, hvordan disse teknikker var sjældent brugt og ringe udviklet i 1979/81, og hvordan de i 1998/2001 anvendes hyppigt.
- (3) Ændring for, hvordan politikerens kan selv vælge efter en co-politiker-tur, dvs. på et sted, hvor journalisten ifølge præallokeringen skulle producere et spørgsmål. Jeg vil vise forskelle i måden det gøres på, i hvad turen bruges til og i

Eksempel 1

Følgende er indledningssekvensen fra 1979:

1979 – Hans Dam, Anker Jørgensen og Mette Fugl (linje 1-9)

1 HD: <har Socialdemokratiet givet l o vetoret> overfor den økonomiske politik
 2 der skal føres.
 3 AJ: (1.2) vi føler en forpligtigelse til (.) at få et samarbejde med
 4 lønmodtagerne og deres organisationer (.) i gang (.) hvis der overhoved
 5 skal ku la:ves indkomspolitik >som et led i en samlet økonomisk politik<.
 → 6 HD: (.) for[ud]
 → 7 AJ: [så] kan det (.) kun gøres hvis lønmodtagerorganisationerne har en
 8 meget meget høj grad a forståelse for problemerne
 9 MF: (0.8) jo men hrmm I skriver direkte i en valgpyece som deles ud på alle s

hvilke konsekvenser det får i form af modstand fra journalisten.

Først et par eksempler, der viser nogle helt grundlæggende forskelle i turtagning. Sekvenserne er eksempler på, at journalisten indleder en tale-tur *overgangsrelevant sted* ('transition relevant place' (Sacks, Schegloff & Jefferson 1974)) i politikerens tur, mens politikerens fortsætter sin svartur. I 79/81 sker der som regel det, at der kommer et kort overlap, når journalisten indleder sin tale-tur, hvorefter journalisten frafalder og politikerens beholder tale-turen (eksempel 1). I 98/01 er overlappet længere samtidig med, at politikerens må yde et større interaktionelt arbejde for at genvinde/beholde sin tale-tur (eksempel 2).

Eksempel 1

I linje 1-2 producerer Hans Dam et spørgsmål, som Anker Jørgensen svarer på i linje 3-5. Ved overgangsrelevant sted i linje 6 indleder Hans Dam så en ny tale-tur, men umiddelbart efter fortsætter Anker Jørgensen sin svartur, så der bliver et kort overlap. Hans Dam frafalder, og Anker Jørgensen vinder taleretten. Umiddelbart er det helt uproblematisk, da Hans Dam indleder ny tale-tur i linje 6, for i linje 5 afslutter Anker Jørgensen en fuldendt grammatisk enhed – en *hvis-så*-konstruktion, og der er faldende intonation hen imod "politik", hvilket markerer afslutning. Så både grammatisk og prosodisk² udgør linje 3-5 en afsluttet enhed, og der er derfor overgangsrelevans.

Problemerkilden er, at den første sætning i Anker Jørgensens tur ("vi føler ... i gang") syntaktisk set både kan optræde som overordnet den følgende

'hvis'-ledsætning i en *hvis-så*-konstruktion, og den kan optræde som en selvstændig grammatisk enhed. I det sidste tilfælde ville den efterfølgende 'hvis'-ledsætning kræve en 'så'-ledsætning for at blive en afsluttet enhed, og det er netop sådan Anker Jørgensen forlænger turen. Han så at sige hævder sin (syntaktiske) ret til at producere den 'så'-sætning, som 'hvis'-sætningen i linje 4-5 projicerede. Prosodisk lyder det, som om "politik" i linje 5 afslutter en enhed, men det interessante for analysen er ikke, at Anker Jørgensen måske først havde tænkt linje 3-5 som en afsluttet enhed, men at talens kontekst hele tiden kan ændres og udvides.

Både Hans Dam og Anker Jørgensen kan altså med rette henholdsvis indlede og fortsætte deres tale-tur efter "politik". Det væsentlige er, at selvom Hans Dam starter først, er det ham, der frafalder lige så snart, Anker Jørgensen forlænger, således at der bliver et minimum af overlap.

Denne adfærd er typisk for 1979/81. Det sker mange gange i løbet af begge interviews, at politikerens forlænger sin tur enten samtidig med eller lige efter, at journalisten har indledt ny tale-tur. Det er typisk for 79/81, at politikerens ikke skal anstrenge sig for at beholde turen. Der er en tendens til, at én deltager taler ad gangen, samt at der er et minimum af overlap, fordi journalisten frafalder. Det er yderligere en pointe, at journalisten ofte venter indtil overgangsrelevant sted med at indlede sin tale-tur. Når politikerens har generobret tale-turen, gør journalisten oftest ingenting for at erobre turen, og der er kun få eksempler på, at de omstarter eller starter igen ved første mulige færdiggørelsespunkt for at vinde turen. Som regel venter de med at indlede en ny tale-tur, indtil politikerens er færdig.

Eksempel 2

1998 - Bent Stuckert og Poul Nyrup Rasmussen (linje 84-109)

1 PN: =na:j så let ska Venstre å Konservative eike ikke øh ikke slippe (.) Karen
 2 ka supplere lige om et sekund (0.5) jeg har hørt at Venstre siger (.)
 3 udgifterne steg fem procent >det ↓passer jo ↑ikke?<
 4 BS: =↓mmm
 5 PN: øh de steg under en procent å dertil ↓kommer a i de sidste ↑fire år øh var
 6 vi inde i en situation hvor det sygehusvæsen faktisk på det nærmeste ble
 7 udsultet (.)↑vores problem ↓ble (.) da vi tog over (.) der var ikke
 8 uddannet nok læger (.) der var ikke uddannet nok sygeplejersker i forhold te
 9 det behov der var,
 → 10 BS: =prøv [å se på]
 → 11 PN: [å det ↑tar] sin tid
 → 12 BS: =prøv å se på situa[tionen i]
 → 13 PN: [men men] Bent STUCKERT
 14 BS: =°i°
 → 15 PN: =ET SEKUND
 16 BS: =ja
 → 17 PN: =et [sekund]
 → 18 BS: [et seku]nd
 19 PN: .h ↑hvis vi sammenligner hva vi ku kla:re da ↓vi (.) [kom]
 20 BS: [°mm°]
 21 PN: te magten (.) hva vi ka klare nu [af]
 22 BS: [ja]
 23 PN: =operationer (.) grå stær operationer å andet (.) hofteoperationer
 24 ↑HJERTEoperationer (.) hv kurverne begynder å vende nu
 25 BS: °ja°
 26 PN: =så står (.) trods alt me nogle resultater vi ka arbejde videre med

Eksempel 2

Vi skal nu se, hvad der sker i tilsvarende situationer fra 1998/2001, når journalisten indleder en taletur, og politikeren fortsætter sin. Vi kommer ind i 1998-interviewet på et tidspunkt, hvor der er uenighed om størrelsen af hospitalsudgifter i regeringsperioden, før Socialdemokratiet kom til magten. Bent Stuckert har netop fremlagt nogle tal, der viser, at udgifterne steg. Pilene i teksten betyder henholdsvis opadgående og nedadgående lokal intonationsbevægelse på et ord eller en stavelse:

Poul Nyrup tilbageviser i linje 1-3 og 5-9, at udgifterne steg på sygehusområdet i den forrige regeringsperiode. Efter “var” i linje 9 er der grammatisk afslutning, men prosodisk markeres fortsættelse³, så der er ikke overgangsrelevans. Men inden Poul Nyrup når at fortsætte turen, påbegynder Bent Stuckert et opfølgningsspørgsmål (“prøv å se på”), således at der bliver et kort overlap. Bent Stuckert frafalder, idet Poul Nyrup fortsætter sin tur. Efter “tid” i linje 11 er der så overgangsrelevans (grammatisk kan “å det ↑tar sin tid” godt projicere en

ny ledsætning, fx. ‘og det tager sin tid at uddanne nye læger og sygeplejersker’, men ser man på intonationen bliver det klart, at det er et vedhæng til den forrige sætning, der når en foreløbig afslutning i linje 9). Her påbegynder Bent Stuckert igen sit spørgsmål og når relativt langt ind i sin tur, da Poul Nyrup fortsætter sin forrige taletur.

Det interessante er, at han ganske vist fortsætter den grammatiske konstruktion (“men men”), men derefter via meta-tale gør et stykke interaktionelt arbejde for at vinde turen: Han henvender sig direkte til “Bent STUCKERT” og beder om taletid (“ET SEKUND”), hvilket Bent Stuckert indvilliger i linje 16 og 18. Efter at Poul Nyrup har sikret sig fortsættelse af turen, producerer Bent Stuckert flere modtagermarkører (linje 20, 22 og 25), hvilket jeg ser, som om han vil vise, at Poul Nyrup kun har turen på lånt tid, og at fortsættelsen ikke skal blive for lang.

Den afgørende forskel fra sekvensen fra 1979/81 er, at politikeren må yde et interaktionelt arbejde for at beholde taleturen – rent semantisk er der

Eksempel 3

1981 – Bent Stuckert og Svend Jakobsen (linje 279–294)

1 BS: =>de afgifter dar lå på folketingets bord på halvanden milliard kroner om
 2 året kommer de nu (.) i folketinget igen hvis I danner regering igen efter
 3 valget<.
 4 SJ: .hh det spørgsmål mener jeg ikke man kan besvare
 5 (.) vi var pa[rate te å]
 → 6 BS: [>hvorfør ik<]
 → 7 SJ: =gennemføre dem i den sammenhæng de kunne gennemføres i i det folketing der
 8 sad (0.8) altså i den aftale vi havde med (.) ø de tre andre partier (.)
 9 dar var vi parat til å gennemføre dem (.) det vil afhænge af hvilken
 10 økonomisk politik der ka ↑fø:res (.) det vil afhænge a om vi er i stand te
 11 å gennemføre den indsats for en ø: get beskæftigelse som er helt afgørende
 12 for os. (.) i den sammenhæng for a skaffe plads (.) te en større indsats
 13 (0.9) for a skaffe nye arbejdspladser (0.4) dar er vi selvfølgelig osse parat
 14 (.) te å (.) skaffe den nødvendige [(?)]
 → 15 BS: [jam jar har da ik s]et at I har droppet
 16 noget i jeres jobskabelsesplaner.

endda tale om, at journalisten giver politikerens *lov* til at fortsætte. Man skal også lægge mærke til Bent Stuckerts adfærd: Han kommer ind i Poul Nyrups tur på et sted, hvor der ikke er overgangsrelevans (pga. fortsættende intonation) – det ser man yderst sjældent i 79/81. Derudover indleder han taletur ved første mulige færdiggørelsespunkt, og han 'ledsager' Poul Nyrups forlængelse med tredjetursmarkører for at vise, at han er klar med et opfølgningsspørgsmål.

I langt de fleste tilfælde giver det sig udslag i overlap, når journalisten i 98/01 indleder en taletur, mens politikerens fortsætter sin tur. Tendensen er, at journalisterne i 1979/81 som regel producerer et eller to ord i overlap og derefter frafalder, mens de i 1998/2001 gerne fortsætter i overlap.

En anden væsentlig pointe er, at i 1998/2001 indleder journalisten oftest taletur ved første mulige færdiggørelsespunkt, efter han/hun er frafaldet (hvilket vi ser i linje 12 i eksempel 2), mens journalisten i 1979/81 som regel venter, indtil politikerens tydeligt har markeret, at taleturen er færdig. Dette giver udslag i, at pauserne ved overgangsrelevant sted i politikerens tur, inden journalisten indleder taletur, i 1998/2001 er kortere end i 1979/81. I det hele taget er der mere kamp om taleturen mellem deltagerne end i 1979/81.

Yderligere en konsekvens af, at journalisterne følger op ved første mulige færdiggørelsespunkt er, at politikerens i 1998/2001 skal arbejde mere for at beholde turen. Som i eksempel 2 er der i

1998/2001 flere eksempler på, at politikerens anvender meta-tale og ligefrem *beder* om at beholde turen. I 79/81 er der kun et enkelt eksempel på, at politikerens anvender meta-tale for at sikre sig forlængelse af taleturen. Når politikerens beder om lov til at få eller beholde taleturen, viser det en forståelse af, at det er journalisten, der er ordstyreren, samt at det er journalisten, der allokerer taleturen.

Endvidere så vi i eksempel 2, at journalisten har udviklet brugen af enighedsmarkører ved muligt færdiggørelsespunkt med henblik på at vinde taleretten (linje 20, 22 og 25 i eksempel 2). Enighedsmarkører anvendes til at signalere overfor politikerens, at journalisten snart indleder en taletur. Dermed kan teknikken initiere en form for samarbejde mellem journalisten og politikerens om at lave turskifte. Teknikken har tilsyneladende også til formål at markere enighed. Derved får sekvenserne en mindre konfronterende karakter, fordi de ligner noget fra en hverdags samtale, hvor uenighed er dispræfereret. Dette konkluderer jeg ud fra, at enighedsmarkører i 1998/2001 er stort set fraværende på steder, hvor journalisten ikke umiddelbart efter indleder taletur. I 1979/1981 er enighedsmarkører stort set fraværende.

Eksempel 3

I eksempel 3 og 4 fra hhv. 1981 og 2001 skal vi sammenligne to fænomener, som ligeledes er meget sigende for, hvordan journalisters adfærd har

Eksempel 4

2001 – Steffen Kretz og Ritt Bjerregaard (linje 112-128)

1 SK: ka du godt forstå a det svært for vælgerne å se hva dar forskellen på jer
 2 to på det område
 3 RB: (0.5) t .hh jamen det dar er ø problemet ø er jo simpelthen at ø Venstre
 4 KHHR hele tiden for a ramme gruppen a vælgere i midten nærmer sig ø
 5 Socialdemokratiet =BRU:ger sådan set ø de samme formuleringer gang på gang
 6 og ø vi tror at de skjuler noget (.) altså vi tr[or at hvis]
 → 7 SK: [°>hva sku det vær<°]
 8 RB: KHHR ja det ka man jo ik vide men vi tror at hvis Venstre ↑vinder det her
 9 valg .h så ve der komme nogle forslag som ø simpelthen ikke er ↑med i denne
 10 her ø: valgkamp (.)
 11 SK: =[å]
 12 RB: =[f]ordi det er det Venstre
 → 13 SK: =>os [på udlændingepolitikken her<]
 14 RB: [har stået for igem]
 15 RB: .hh ja det tror jeg gælder på forfærdelig mange områder det jo derfor vi
 16 sir la os nu så se på hva var det egentlig ø Anders Fogh Rasmussen s stod
 17 for

ændret sig. I begge eksempler kommer journalisten ind et sted i politikerens tur, hvor der ikke er overgangsrelevans, og producerer et kort opfølgningsspørgsmål.

Bent Stuckert stiller et spørgsmål i linje 1-3, og i linje 4 siger Svend Jakobsen i en meta-ytring, at spørgsmålet ikke kan besvares. Der er muligt færdiggørelsespunkt efter “besvare”, men ikke overgangsrelevans, for når Svend Jakobsen siger, at spørgsmålet ikke kan besvares, lægger det op til en forklaring på, *hvorfor* det ikke kan besvares. Svend Jakobsen fortsætter da også sin taletur, men i overlap kommer Bent Stuckert ind og spørger “hvorfor ik”, som om han vil sikre sig, at resten af svarturen også bruges til at give en forklaring. Svend Jakobsen ignorerer Stuckerts spørgsmål og fortsætter sin grammatiske konstruktion uden at lade sig påvirke.

Eksempel 4

I sekvensen fra 2001 har Steffen Kretz forinden vist citerer fra hhv. Socialdemokratiets og Venstres partiprogram, der afslører, at de to partiers indvandrerpolitik minder meget om hinanden:

I linje 3-6 producerer Ritt Bjerregaard en svartur, hvor hun anklager Venstre for “gang på gang” at bruge de samme formuleringer som Socialdemokratiet. Hun gør det klart, at “vi tror at de skjuler noget”. Efter “noget” er der et muligt færdiggørelsespunkt, men ikke overgangsrelevans,

fordi ytringen pragmatisk set kræver en uddybende forklaring om, *hvad* de skjuler. Ritt Bjerregaard forlænger sin taletur (“altså vi tror at hvis”), og i linje 7 indleder Steffen Kretz i overlap et uddybende spørgsmål. Ritt Bjerregaard afbryder sin forrige turkonstruktionsenhed og svarer så på det nye spørgsmål (“KHHR” i linje 4 og 8 er små host – forsøgt udskrevet nogenlunde, som de lyder).

Kigger man længere nede i sekvensen, sker der noget lignende. Der er overgangsrelevans efter “valgkamp” i linje 10, hvor hvis-så-konstruktionen afsluttes, og Steffen Kretz indleder da en taletur (“å”). I første omgang beholder Ritt Bjerregaard turen, men inden der er projiceret mulig afslutning i den ny turkonstruktionsenhed, afbryder Steffen Kretz med et kort opfølgningsspørgsmål. Der bliver et længere overlap, inden Ritt Bjerregaard frafalder. Det centrale er, at Ritt Bjerregaard igen afbryder sin turkonstruktionsenhed og i stedet forholder sig til det ny.

I både eksempel 3 og 4 gælder det, at politikerne har indledt en forlængelse af sin tur og dermed lagt op til, hvad der meget sandsynligt kunne være en uddybende forklaring. Så de steder, hvor opfølgningsspørgsmålene indledes, er de strengt taget ikke nødvendige. Men pointen er, at de bliver produceret alligevel. I 1998/2001 er der mange eksempler på disse korte ‘afbrydende’ spørgsmål, mens eksempel 3 er det ene af kun to sådanne spørgsmål i 1979/81. Ser man på, hvordan politikerne

Eksempel 5

1979 – Hans Dam, Anker Jørgensen og Ritt Bjerregaard (linje 401-419)

1 HD: det giver jer ↑sta:digvæk ikke flertal jeg brugte ikke ordet regering i den
2 forbindelse. .hhh (.) å så må I altså stadigvæk arbejde med nogle a de
3 firkløverpartier som du sån har udtrykt dig om .h kunn I så ikke ligeså
4 godt ha undværet det ↑valg så det jo stadigvæk de samme partier få eksempel
5 ↑Venstre i skal samarbejde med?
6 AJ: (2.0) nu var det et regeringssamarbejde vi havde mø Venstre (0.5) vi osse
7 tænke os den situation at det bliver en socialdemokratisk
8 mindretalsregering der (.) forhåbentlig bliver styrket å så ku det
9 u:demærket tænkes at (.) der partier dar bliver (.) modtagelige for vores
10 synspunkter å argumenter (.) <bå:de radikale og måske> et eller to a de de
11 der det vi nu kalder firkløveret h >å måske osse s f<
→ 12 RB: =men jar ka ikke lade vær med a undre mig lidt over de spørgsmål fordi de
13 da et helt klart vilkår i folketetinget å den eneste måde det kan fungere på
14 .h de er a efter et valg må man forsøge hvilke partier man ka snakke ↑med
15 (.) om de programpunkter partierne har lagt op (0.4) å det da før set osse
16 fra de borgerlige partier .hh at punkter dar har vært taget op i valgkampen
17 må man så fravige for at få et folketing til å fungere (0.3) å de da præcis
18 hva man må lægge op til å det dar da ikk noget som helst (.) besynderligt i
19 HD: (0.7) øm der har været forskellige udtalelser om (0.2) i hvilke situ fi

reagerer, er det iøjnefaldende, at Svend Jakobsen i 1981 fortsætter sin tur og ignorerer journalistens spørgsmål, mens Ritt Bjerregaard i 2001 afbryder sig selv og forholder sig til det nye spørgsmål.

Eksempel 5

De næste to eksempler fra henholdsvis 1979 og 2001 er begge med Ritt Bjerregaard, der selv vælger og tematiserer den dagsorden, som journalisterne sætter. Hendes adfærd får meget forskellige konsekvenser. I den første fra 1979 selv vælger Ritt Bjerregaard efter en Anker Jørgensen-taletur. Det er i de foregående sekvenser blevet tematiseret, hvem Socialdemokratiet vil samarbejde med i en eventuel regering, og hvordan partiet har tænkt sig at få sin politik igennem, i hvad der sandsynligt kunne blive en mindretalsregering. Politikerne er blevet anklaget for ikke klart at melde ud, hvem de vil samarbejde med:

I linje 6-11 producerer Anker Jørgensen en lang taletur. I linje 12 selv vælger Ritt Bjerregaard og tematiserer i meta-tale journalisternes spørgsmål og dermed den dagsorden, de sætter for interviewet. Det afgørende er, at journalisterne ikke reagerer på denne meta-ytring. Ritt Bjerregaard producerer derefter en lang taletur, hvor hun så at sige giver baggrunden for det, journalisterne spørger om,

og derved begrunder de forudgående undvigende svar. I linje 19 indleder Hans Dam så et nyt spørgsmål, som om intet var hændt.

Eksempel 6

I sekvensen fra 2001 er emnet udlændingepolitikken. Vi kommer ind i slutningen af en længere Poul Nyrup-taletur:

I linje 3 og 6 producerer Steffen Kretz enighedsmarkørerne "m" og "ja ja", hvilket indikerer, at han skal til at producere et opfølgningsspørgsmål. Men Ritt Bjerregaard selv vælger og kommer ham i forkøbet. Som i eksempel 5 anvender hun en meta-ytring til at sætte spørgsmålstegn ved Steffen Kretz' dagsorden, hvorefter hun med en treliste nævner de emner, som hun finder relevante at tale om ("for ældre mennesker for børn og øh for syge mennesker"). I linje 11 lægger hun med ytringen "altså det ligesom om" op til at ville fortsætte tematiseringen og kritikken af Steffen Kretz' dagsorden, men i linje 12 bryder Steffen Kretz ind og konstruerer det som en føjen et fjerde punkt til hendes liste: "dar er osse retspolitikken". I overlapet med Ritt Bjerregaard omstarter han tre gange og vinder derved taleturen, men Ritt Bjerregaard bryder ind igen i linje 16, så der bliver et meget langt overlap, hvor Steffen Kretz forsøger at pro-

Eksempel 6

2001 – Steffen Kretz, Poul Nyrup Rasmussen og Ritt Bjerregaard (172-195)

1 PN: (.) det kan vi ikke håndtere .h vi ska ha nogle kla:re regler der er ens
 2 [for]
 3 SK: [m]
 4 PN: alle (.) uanset hvem du er å hvor du kommer fra (.) klare gennemsigtige
 5 fælles regler dar så osse ska være konsekvente som vi har sagt her
 6 SK: ja [ja]
 → 7 RB: [men] har vi ikke har vi ikk i denne her valgkamp snakket nok om den
 8 udlændingepolitik altså glemmer vi ikk fuldstændig hva der ska ske med øh
 9 folk for ældre mennesker for børn og øh for syge menn[esker]
 10 SK: [ja ds]
 11 RB: altså det lissom om?
 → 12 SK: =dar er osse retspolitik[ken >dar o dar o<]
 13 RB: [.h dar en fokusering]
 14 SK: dar oss retspolitikken< >lad os lige
 15 pr[øve å se på det dar har jeg nemlig oss et et par citater<]
 → 16 RB: [jamen dar er oss retspolitikken men men lad os] snak om noget
 17 af det folk er optaget af
 → 18 SK: ja (0.4) det det en af tingene tror jar det vold for eksempel [øh]
 19 PN: [(?)]
 20 SK: =her har jeg to ci[tater]
 → 21 RB: [det ikk særlig højt på listen
 22 (0.4) det faktisk ikk ret højt på listen
 23 [(?) >ja ja ja<]
 → 24 SK: [>>NU SNAKKER VI BAR VI TAR EN LILLE TUR OM DET LIGE HER IKK<<] >øh vi har
 25 to citater her voldtægt og grov vold skal straffes hårdere og hurtigere<

ducere et spørgsmål og derved genoprette interviewformatet, mens Ritt Bjerregaard modarbejder hans dagsorden. Steffen Kretz frafalder, og Ritt Bjerregaard siger, at de skal snakke om det, “folk er optaget af”, hvorved Steffen Kretz udstilles som én, der netop *ikke* taler om det, folk gerne vil høre om.

Det er problematisk for ham, fordi han netop er i studiet på vegne af vælgerne. I linje 18 svarer Steffen Kretz “ja”. Der bliver en kort pause, som potentielt er problematisk for Steffen Kretz, fordi han i det øjeblik har tabt kampen om dagsordenen. Hurtigt bringer han endnu engang “vold” (retspolitikken) på banen, men i linje 21-23 modarbejder Ritt Bjerregaard på ny dette emne, og der bliver endnu et langt overlap. Denne gang frafalder Ritt Bjerregaard, og Steffen Kretz får mulighed for at producere et spørgsmål, fordi han taler med høj volumen og meget hurtigt. Han mener sandsynligvis, at det er den eneste måde, han kan stoppe Ritt Bjerregaard på.

I modsætning til hvad der skete i eksempel 5, er

vi altså vidne til en hård kamp om dagsordenen, sat i gang af Ritt Bjerregaard, der selv vælger og problematiserer Steffen Kretz’ dagsorden. Hun gør et kæmpemæssigt interaktionelt arbejde, men får ikke noget ud af det, fordi Steffen Kretz insisterer på at tale om vold og retspolitik. I forhold til eksempel 5 er det bemærkelsesværdige ikke, at Ritt Bjerregaard selv vælger og problematiserer dagsordenen, men at Steffen Kretz gør så meget modstand, som han gør. I eksempel 5 lader Hans Dam jo Ritt Bjerregaard færdiggøre sin tur, hvorefter han uden videre genoptager interviewformatet. Det viser noget om, hvor vigtigt det er for journalisten i 98/01 at styre interviewet og sætte dagsordenen. Og sekvensen viser, hvor problematisk det er for journalisten at blive stillet i rollen som én, der taler om emner, som i virkeligheden ikke optager folk. Sekvensen er et eksempel på kamp om taleretten og om dagsordenen i en grad, som vi slet ikke så i 1979/81.

Generelt viser analysen, at selvvalgt ikke er en dispræfereret handling i 79/81. Politikerne vandt

Eksempel 7

1979 – Mette Fugl, Hans Dam og Anker Jørgensen (linje 281-296)

1 MF: undervejs i læsningen a statsmini[sterens k]
 → 2 AJ: [nu var det]
 3 jo egentlig interessant [at] dar ik [no]
 4 MF: [nå] [(h)] ((MF agerer forundret))
 5 AJ: get præcist å nu ka man allivl påræ påvis a dar er noget præcist å så [det]
 6 (MF): [(h)]
 7 AJ: galt mæ det å det
 → 8 HD: næ [li: et øjblik]
 → 9 AJ: [men la det nu] ligge
 10 HD: =det var altså et spørgsmål om lønudvikling å ik om ø d vi [taler om]
 → 11 AJ: [jamen det]
 hænger jo ganske sammen mæ de andre [ting]
 13 HD: [men]
 → 14 AJ: =men (.) [værsgo Mette Fugl]
 15 MF: [ja (.) netop fordi] undervejs i læsningen til statsministerens
 udkast te en trontale .h så ku man godt af og til føle det nødvendigt at

som oftest taleturen, journalisten frafaldt hurtigt, der blev et minimum af overlap, og politikerens beholdt taleturen uden at blive modarbejdet. Selvvalg blev altså ikke behandlet af journalisterne som brud på interviewformatet, men som relevante bidrag til interaktionen.

Der er færre selvvalg i 1998/2001 end i 1979/81. Når politikerens i 79/81 går ind og modarbejder den dagsorden, som journalisten sætter, ser vi, at journalisten ikke håndhæver retten til at sætte dagsordenen og styre interviewet.

Eksempel 7

I det sidste eksempel fra 1979 skal vi se en politikeradfærd, der er meget sigende for rollefordelingen mellem journalist og politiker i 79/81. Vi ser, at Anker Jørgensen ikke blot selv vælger, men også gør noget andet end turtypepræallokeringen foreskriver. Anker Jørgensen bliver modarbejdet af Hans Dam, men kommer alligevel ud som den, der sætter dagsordenen på lokalt niveau. Vi kommer ind efter en Ritt Bjerregaard-taletur. Mette Fugl indleder et nyt spørgsmål, men afbrydes af Anker Jørgensen:

Der bliver et kort overlap, inden Mette Fugl frafalder i linje 1. I linje 4 viser hun med markøren “nå” og det lille “h” sin forundring over at blive afbrudt. Anker Jørgensen kalder Mette Fugls og Hans Dams behandling af et forudgående emne for “interessant”, hvorved han egentlig kritiserer

deres spørgsmål og den dagsorden, de sætter. Ved muligt færdiggørelsespunkt efter “det” i linje 7 indleder Hans Dam så en taletur, hvor han i meta-tale (“nå li: et øjblik”) modarbejder Anker Jørgensens taletur og projicerer en modsigelse. Men samtidig forsøger Anker Jørgensen i overlap at afslutte sin tur og derved få genoprettet interviewformatet. Ved overgangsrelevant sted efter “ligge” fortsætter Hans Dam sin projicerede taletur og modarbejder Anker Jørgensen. I linje 11 indleder Anker Jørgensen igen en taletur i overlap med Hans Dam, der irttesættes. I linje 13 påbegynder Hans Dam noget, der kan ligne endnu en modsigelse (“men”), men frafalder, idet Anker Jørgensen forlænger sin taletur i linje 14 og giver taleretten tilbage til Mette Fugl, som han afbrød i linje 2 (“værsgo Mette Fugl”). Mette Fugl producerer så det spørgsmål, som blev afbrudt i linje 1, som om intet var hændt.

Der sker det, at Anker Jørgensen, idet Hans Dam modarbejder hans taletur, fravælger Hans Dam og i stedet udvælger Mette Fugl som den, der skal stille det næste spørgsmål. Det gør han pudsigt nok ved at markere genoprettelse af interviewformatet og henvise til præallokeringen. Så han behandler bruddet, som om det er hans. Han spiller rollen som den, der laver bruddet, og som den, der genopretter interviewformatet. Man kan næsten tale om, at idet han næstvælger Mette Fugl, anerkender han hende og undskylder for bruddet i linje 2, mens han afviser Hans Dam. Han tillader sig at selv vælge, at kommentere journalisterens

dagsorden, at fravelge Hans Dam samt at allokere taleture. Han viser på alle måder, at det er ham, der har autoriteten i interviewet.

Mere dominerende journalistrolle

De vigtigste observationer fra 1979/81-interviewene er, at journalisterne ikke bare tog ordet, når de fandt det passende at følge op på det ytrede. For det første indledte de ikke taleture, før der var relevans for turskifte, og for det andet lod de politikerne fortsætte og udvide deres taleture efter for-godtbefindende, uden at de behøvede at anstrenge sig. Journalisterne pressede som oftest ikke på for at vinde taleturen, og når det kom til steder, hvor både journalist og politiker gjorde krav på taleretten, var den overvejende tendens, at politikerens vandt taleretten, mens journalisten frafaldt eller overlod taleretten til politikerens, som ofte producerede endda meget lange taleture.

I den henseende er det yderligere en vigtig pointe, at journalisten frafaldt hurtigt og derved orienterede sig imod normen om, at én deltager taler ad gangen, samtidig med at der i forbindelse med turskifte forekom så lidt overlappende tale som muligt. Politikerne orienterede sig derimod ikke mod denne norm. De hævdede derimod deres ret til taleturen og kunne på lokalt niveau i interviewet langt hen ad vejen gøre, hvad de ville med taleturen: udforme den som de ville, forlænge den samt erobre taleturen efter en anden politikers taletur. Dette blev i ringe grad modarbejdet af journalisterne.

Den væsentligste forskel frem mod 1998/2001 består i, at journalisterne har fået lettere ved at vinde taleturen. Vi så i et eksempel, at journalisterne indleder taleture på steder i politikerens tur, hvor der syntaktisk, prosodisk eller pragmatisk er projiceret fortsættelse og altså ikke er relevans for turskifte. Endvidere indleder journalisterne taleture i overlap med det/de sidste ord i politikerens turkonstruktionsenhed samt producerer flere små, korte taleture, både i form af spørgsmål og i form af enighedsmarkører, som signal til politikerens om, at turskifte snart er relevant. Opfølgningsspørgsmålet falder ofte hurtigt og prompte og gerne på steder, hvor der ikke er relevans for turskifte. Det er en vigtig pointe i forhold til 1979/81, at journalisterne ikke nødvendigvis frafalder ved overlap, samt at de ofte indleder ny taletur ved første mulige færdiggørelsespunkt i tilfælde, hvor der er

frafaldet. Journalisterne spiller med andre ord en mere aktiv, argumenterende og ikke mindst dominerende rolle i selve interaktionen, end de gjorde i 1979/81. Det betyder, at politikerne får langt færre muligheder for at producere de lange taleture, som vi så i 79/81.

For politikerne betyder dette, at de skal yde et større interaktionelt arbejde for at beholde taleturen. Det er ikke givet, at politikerens beholder taleturen på steder, hvor både journalisten og politikerens gør krav på taleturen. Vi har i et enkelt eksempel set, at politikerens i meta-ytringer beder journalisten om lov til at beholde taleturen. Journalistens mere aktive rolle bevirker desuden, at interviewene får en anden karakter end i 1979/81. Vi har set, at journalisten og politikerens flere gange samarbejder om turskifte, hvilket giver mere *flow* i interviewet. Produktionen af enighedsmarkører og hyppigere turskifte giver interaktionen større lighed med hverdagsamtalen, hvor uenighed er dispræfereret, og hvor der er mere kamp om taleturen. Interviews i dag er simpelthen mere levende, fordi der afbrydes oftere, hvorved der oftere forekommer turskifte. I 79/81 kan man tale om, at "interviewet stivner" (Jørgensen, Kock & Rørbech, 1994).

Journalisten sætter dagsordenen

Hvad angår dagsorden, er der også sket markante ændringer fra 1979/81 til 1998/2001. I 79/81 er der en klar tendens hen imod, at journalisterne havde en fast dagsorden i form af nogle færdige anklager og spørgsmål, som de skulle aflevere. Journalisterne var ikke aggressive i deres måde at spørge på, men spørgsmålene var ofte ganske problematiske for politikerens. Selvom politikerens praktisk taget kunne gøre, hvad de ville med deres taletur uden at blive modarbejdet, havde de ringe mulighed for at ændre på den overordnede dagsorden, fordi journalisterne ofte genfremstillede det oprindelige spørgsmål og dermed fastholdt den oprindelige anklage. I 1998/2001 sætter journalisterne ligeledes den overordnede dagsorden. Men den væsentlige forskel er, hvad der sker på det, man kan kalde den lokale dagsorden, dvs. hvad der rent faktisk sker i politikernes ture. I 1979/81 kunne politikerens som sagt langt hen ad vejen styre, hvad der skulle ske, og hvad de ville gøre med deres tur, men i 98/01 har journalisterne derimod relativt stor indflydelse på den lokale dagsorden. Denne ændring betyder, at

hvor politikerne i 1979/81 ofte kunne strukturere deres budskaber, som de ville, da er politikerne i 1998/2001 i højere grad underlagt at skulle udforme deres budskaber som svar på spørgsmål. I et eksempel så vi, hvordan Ritt Bjerregaard uden held forsøgte at ændre journalistens dagsorden for interviewet. Endnu en forskel, som denne undersøgelse i ringe grad har fokuseret på, er, at mht. den overordnede dagsorden blev der behandlet væsentligt flere emner i 98/01 end i 79/81.

Endvidere er der sket en ændring i rollen som ordstyrer. I 1979/81 lå denne rolle ikke kun hos journalisten, men blev formelt delt med ordstyren. I praksis blev den også delt med politikerne, idet de kunne selv vælge uden at blive modarbejdet, og i et enkelt tilfælde antog politikerne endda rollen som den, der allokerede taleture. På sin vis kan man tale om, at journalisterne agerede mikrofonholdere (Heritage, 1985) for politikerne, men dette beror på en unuanceret forståelse af, hvad mikrofonholderi indebærer. For som vi har set, havde spørgsmålene dengang ofte en anklagende karakter samtidig med, at journalisterne var vedholdende i deres udsørgen. I 1998/2001 holder journalisten formelt og reelt ordstyrerrollen, og politikerne udviser forståelse for dette bl.a. ved at selv vælge mindre.

Ændrede talevilkår – bedre interviews

Taget i betragtning, at journalisternes rolle i interviewet er blevet mere dominerende – de afbryder mere, mens politikerne kan tillade sig mindre og skal kæmpe mere for at beholde deres taletur – kan man sige, at politikernes talevilkår er blevet forringede siden 1979/81. Men det er ikke nødvendigvis en negativ tendens. For ser man for eksempel på produktion af forberedte budskaber (hvilket denne undersøgelse i ringe grad har fokuseret på), så er det tydeligt, at politikerne i 1979/81 havde nemmere ved at producere forberedte budskaber, simpelthen fordi journalisterne meget sjældent afbrød og modarbejdede, hvis politikerne gjorde noget andet end at svare på spørgsmålet. I 1998/2001 er der flere eksempler på, at journalisterne gik ind og forhindrede produktion af forberedte budskaber.

Så måske har politikerne fået ringere talevilkår, idet de har fået sværere ved at producere lange taleture, plante forberedte budskaber og sætte en temamæssig dagsorden for interviewet. Til gengæld

har de lettere ved at præge den lokale dagsorden, fordi de får færre konfronterende spørgsmål og færre opfølgingsspørgsmål. Den vigtigste pointe i denne forbindelse er, at seerne har fået bedre interviews og bedre svar, fordi politikerne i højere grad formulerer deres taletur som svar på spørgsmål og (stiltfærdigt) presses til at argumentere bedre. Dette står i modsætning til 79/81, hvor de lettere kunne levere deres svar i overensstemmelse med allerede forberedte budskaber.

Som jeg ridsede op i starten, præges debatten om moderne politisk journalistik i dag af en modsætning mellem på den ene side aggressive journalister, der kun er ude på at afsløre politikerne i deres formodede løgne, og på den anden side kyniske politikere, der nøje tilrettelægger alle offentlige optrædener og undviger alle ubehagelige spørgsmål. Nærværende undersøgelse har primært haft sit fokus på, hvilke talevilkår journalisterne giver politikerne at tale under. I forlængelse af undersøgelsens resultater er det oplagt at flytte fokus fra politisk journalistik til politisk kommunikation. Opgaven må være at bestemme nærmere, hvori det reelle problem for den demokratiske samtale og for demokratiet består – i journalisternes større indflydelse eller i politikernes forberedte budskaber og deres partiers velorganiserede kommunikations-politikker?

I sidste ende handler det om indflydelse – både journalisters og politikeres. Ikke blot indflydelse på dagsordenen i et medieinterview eller i den offentlige debat som helhed, men om reel politisk indflydelse. Det skaber uundgåeligt nogle metodiske problemer at besvare denne opgave, for man kan ikke uden videre gå ud fra, at dagsorden er lig med indflydelse. Og der vil altid være metodiske og empiriske problemer forbundet med at udsige noget om politisk indflydelse i almindelighed. Vi kan i nærværende undersøgelse sige noget om, hvilke talevilkår journalister skaber for politikere på mikroniveau. Men derfra til at sige noget om mediernes indflydelse i et større perspektiv er vanskeligt. Man må nødvendigvis rejse spørgsmålet om mediernes afhængighed af dem, de får deres baggrundsinformation fra, hvilket åbner for en diskussion af udviklingen i den politiske kommunikation og brugen af spindoktorer, som er blevet genstand for endnu mere diskussion efter de seneste to folketingsvalg i 2005 og 2007.

Til slut er det måske oplagt endnu engang at kaste blikket på Bo Bojesens vittighedstegning. Selvom den naturligvis sætter sagen på spidsen, passer bil-

ledet ind i de fleste menneskers opfattelse af politisk journalistik. Men måske det slet ikke stemmer overens med virkeligheden? Måske burde et andet billede sættes ind ved siden af, nemlig billedet af den selvtilfredse og slesk smilende politiker, der scenevant undviger enhver ømfindelig substans, mens en svedende og let desperat journalist forsøger at få blot et enkelt klart svar ud af ham.

Litteraturliste

- Adamsen, Billy (1996): *TV-valg og TV-vælger*, Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Atkinson, J. Maxwell & P. Drew (1979): *Order in Court: the Organization of Verbal Interaction in Judicial Settings*, London: Macmillan
- Bell, Allan & Garrett, Peter (1998): *Approaches To Media Discourse*, Boston: Blackwell Publishers
- Bjerg, Lars (2000): *Som man spørger*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag
- Bro, Peter (1998): *Journalisten som aktivist*, Kbh: Fremad
- Carlsen, Erik Meier (1999): *Magt og fortælling*, Århus: Ajour
- Clayman, Steven (1995): "The Defining Moment: Presidential Debates and the Dynamics of Quotability", i *Journal of Communication*, vol. 45, no. 3
- Clayman, Steven og Heritage, John (2002): *The News Interview*, Cambridge: Cambridge University Press
- Clayman, Steven E. og Heritage, John: (2002): "Questioning Presidents: Journalistic Deference and Adversarialness in the Press Conferences of U.S. Presidents Eisenhower and Reagan", i *Journal of Communication*, vol. 52, no. 4
- Clayman, Steven & J. Whalen (1988/89): "When the medium becomes the message: The case of the Rather-Bush encounter", i *Research on Language and Social Interaction*, vol. 22
- Drew, P. & Heritage, J. (1992): *Talk at work*, Cambridge: Cambridge University Press
- Femø Nielsen, Mie (2001): *Replik til journalistikken*, Kbh: Akademisk Forlag
- Femø Nielsen, Mie (2001): "Talsmandens skisma med italesættelse af multiple identiteter", i *Profil og offentlighed*, Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Femø Nielsen, Mie: "Et øje på pressen", kronik i *Berlingske Tidende*, 25/1-2001
- Garfinkel, Harold (1967): *Studies in ethnomethodology*, Eaglewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall.
- Goffman, Erving (1981): "Footing", i *Forms of talk*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press: s. 124-159
- Greatbatch, D.L. (1998): "Conversation Analysis: Neutrality in British News Interviews", i Bell & Garrett: *Approaches To Media Discourse*, Oxford: Blackwell
- Have, Paul ten (1999): *Doing Conversation Analysis*, London: SAGE Publication
- Heritage, John (1985): "Analyzing News Interviews: Aspects of the Production of Talk for an Overhearing Audience", i T. van Dijk (ed.): *Handbook of Discourse Analysis*, vol. 3, *Discourse and Dialogue*, London: Academic Press
- Hjarvad, Stig (1995): *Nyhedsmediernes rolle i det politiske demokrati*, rapport udgivet af Medicudvalget, Statsministeriet
- Hjarvad, Stig (1999): *TV-nyheder i konkurrence*, Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Hutchby, I. & Wooffitt, R. (1998): *Conversation Analysis*, Kbh.: Polity Press
- Jacobsen, Jan Krag (1993): *Interview*, Kbh.: Hans Reitzels Forlag
- Jefferson, Gail (1990): "Listconstruction as a task and interactional resource", i Psathas (ed.): *Interaction Competence*. Washington D.C.: University Press of America
- Jørgensen, Kock & Rørbech (1994): *Retorik der flytter stemmer*, Kbh.: Gyldendal
- Kjøller, Klaus: *Spindoktor*, 2001, Kbh: Aschehoug
- Kock, Christian (red.) (2002): *Forstå verden*, Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Krogh, Torben (1998): *Farvel til partierne*, Kbh.: Gyldendal
- Kromanne, Helle-Marie (2001): *Som de dog kan sige det*, Kbh: Systime
- Pomerantz, Anita (1984): "Agreeing and disagreeing with assessments: some features of preferred/dispreferred turn shapes", i Atkinson, Maxwell & Heritage (eds.): *Structures of Social Action. Studies in Conversation Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press
- Sacks, Harvey, Emanuel Schegloff & Gail Jefferson (1974): "A simplest systematics for the organization and turn-taking in conversation", i *Language*, 50 (4): s. 696-735
- Sacks, Harvey (1984): "Notes on Methodology", i Atkinson og Heritage (eds.): *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Sacks, Harvey (1987): "On the preference for agreement and contiguity in sequences in conversation", i Button & Lee (eds.): *Talk and Social Organization*. Clevedon: Multilingual Matters
- Schegloff, E.A. & Sacks H. (1973): "Opening up closings", i *Semiotica*, 7, s. 289-327
- Schegloff, E.A. (1968): "Sequencing in conversational openings", i *American Anthropologist*, 70: s. 1075-95
- Strand, Kurt (1998): *Spørg bedre*, Kbh: DR Multimedie
- Statsministerens Medicudvalg (1996): *Medierne i Demokratiet*, Statsministeriet
- Steensig, Jakob (2001): *Sprog i virkeligheden*, Århus: Aarhus Universitetsforlag

Jacob Grønholt-Pedersen er cand. mag og var fra 2005 indtil 2008 udenrigskorrespondent for Dagbladet Børsen i Moskva. I dag er han olie- og gasreporter for Dow Jones Newswires og Wall Street Journal i Moskva.

Noter

1. *Politiken*, 12. november, 1989.
2. Punktummet efter "politik" markerer, at intonationen falder over hele turkonstruktionsenheden.
3. Markeret med komma efter "var".